

Düşen Faizlerin Anlamı

Koray Çalışkan

koray.caliskan@boun.edu.tr

Yaklaşık üç hafta önce Amerikan Merkez Bankası'nın faizleri 75 puan düşürmesi bir faiz indirimi rekoru kırmıştı. Bu indirim, hızla resesyona savrulan bu dünyanın en büyük ekonomisi için geçici bir esinti yaratmış, mortgage krizini sonlandıramamıştı. Nitekim son üç hafta içerisinde konut fiyatları düşmeye devam etti.

Az gelirli bir ailenin bütün yatırımını olan bir ev için 200.000 dolarlık bir borç aldığını düşünün. Faiziyle birlikte bu evin aileye 250.000 dolara malolacağını ama evi satmaya kalksalar değerinin ancak 150.000 dolar edeceğini hayal edin. Bu elbette yalnızca yoksul için değil, borç veren banka için de ciddi bir sorun. Çünkü borca karşı ipotek edilen evin değeri borcun altına inmiş durumda. Yani borcun banka için maliyeti artıyor.

Ancak kriz bundan çıkmıyor. Esas sorun şu: Bankalar bu kişisel borçların binlercesini bir araya getiriyorlar, ve finansal büyük pastalar olarak satıyorlar. Sonra borçların yeni sahipleri bu pastaları yeni şekillerde bölüp tekrar pazarlıyor. Sonuçta yoksul ailelerin borçları, televizyonda gördükleri gibi bir ev sahibi olma hayalleri, finans piyasalarını derinleştiren alanlara dönüşüyor. Bu noktada borcun ödenmesinin değil, lastik gibi uzamasının piyasayı derinleştirici etkisini anımsarsak, borçlanma rejiminin borçluyu daha borç batağına itecek bir etkisi olduğunu görürüz.

Bu sistemin önemli bir yapısal sorunu var. Borçlu iflas ederse, bankaların elindeki birleştirilmiş borca dayanan yeni menkul kıymet formları da değersizleşiyor. 18 milyar dolar batıran ve New York'ta binlerce çalışanını işten çıkaran Citibank'ın başına gelen buydu.

Finans piyasaları bu kıskacı iki şekilde aşmaya çalışıyor. Öncelikle sisteme para transfer etmeye çalışıyorlar. Körfez ülkelerinden aşırı değerli petrol kaynaklı paranın finans devlerine akması bu nedenle. İkinci yol ise borçlanmanın değerini düşürerek, finans piyasaları üzerindeki etkiyi sınırlamak. ABD Merkez Bankası'nın yaptığı da buydu.

İngiltere Merkez Bankası ve TCMB de faizleri 25 puan indirdi. Şimdi gözler Avrupa Merkez Bankası'nda. Uzun zamandır faiz indirimine karşı çıktıklarını söyleseler de, tahminim kısa bir süre sonra kendileri de en az 25 puanlık indirimde gideceklerdir. Böylece küresel müdahaleyle, borçlanma masrafları düşürülecek, dolayısıyla, sistem eski gücüne kavuşana kadar tüketim düşmeden krizin geçmesi beklenecektir.

Ancak faiz indirimi ABD ekonomisinde beklenen etkiyi yaratmadı. Seçim yılına girilmesi, Obama liderliğindeki bir Amerikan ekonomisinin Bush'un neoli-beral zamanda Kesnesciymişçesine harcadığı parayı kısacak olma olasılığı ve mortgage piyasasının krizinin aşılamamış olması bir çok gözlemciyi karamsar bir kısa vade öngörmeye itiyor.

Bunun sonucu ortada dolaşan paranın çekilmesi, özellikle üçüncü dünya borsalarının ivedilikle etkilenmesi ve Türkiye gibi ülkelere sıcak para girişinin azalmasıdır. Bu girdi azalınca şu anda çok fazla hissetmediğimiz cari açığın etkileri enflasyona daha hızla yansıtacak, büyüme artışı duracak, ve dolayısıyla resesyon öncelikle en yoksullardan başlayarak herkesi vuracaktır.

2001'de olduğu gibi para ortadan kaybolacak, esnaf sinek avlayacak, emekçilerin maaşları enflasyon altında daha fazla ezilecektir. Kısaca söylemek gerekirse küresel olarak düşen faizlerin Türkiye açısından sonuçları pek iç açıcı değil.